

Tandhälsa hos barn i utsatta grupper

Gunilla Klingberg
Professor barn och ungdomstandvård

gunilla.klingberg@mau.se

1

Foto: Gunilla Klingberg – arrangerad bild, visas med medgivande

Barnkonventionen

- **diskriminering**
- **barnets bästa**
- **liv och utveckling**
- **åsikt**
- **bästa möjliga hälsa**

2

Frisk
Fortsätta hålla friskt

Emalj
Förhindra att skadan blir större

Dentin
Tanden behöver lagas

Pulpa
Tandvärk
Mjölktand tas bort
Permanent tand rotfyllas

Karies

Illustrationer: Gunilla Klingberg

MALMÖ UNIVERSITET

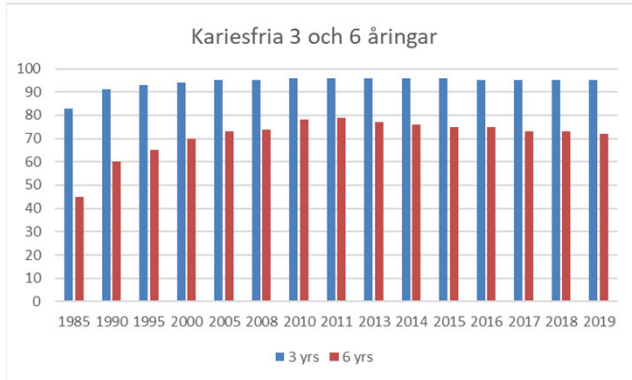
3

Vad är karies?

- En kariesskadad tand förblir skadad
- Långsam process
- Syns sent i munnen
- Svårigheter utvärdera förebyggande insatser

MALMÖ UNIVERSITET

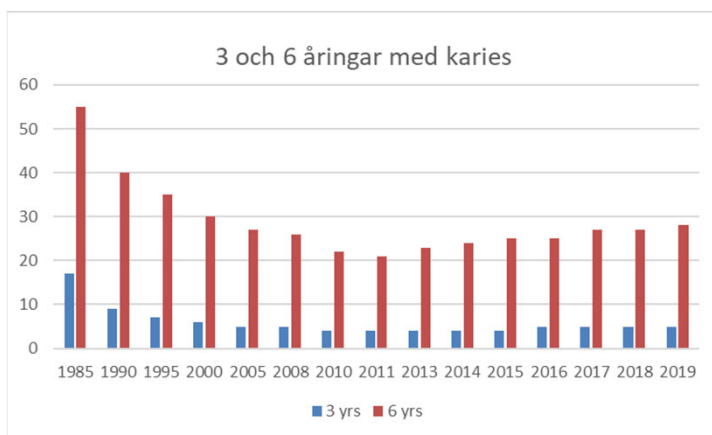
4

Socialstyrelsens årliga rapporter om tandhälsa hos barn och unga

5

Socialstyrelsens årliga rapporter om tandhälsa hos barn och unga

6

AFTONBLADET

Nyheter

Nioåring dog i tandinfektion

TOR 20 MAJ 2010

NYHETER

En nioårig flicka som sökte akut hjälp för kraftig tandvärk avled senare till följd av en tandinfektion.

Nu riktar Socialstyrelsen kritik mot både sjukhus och Folk tandvården. Dessutom ska flickans död leda till förändringar inom sjukvården i Östergötland, skriver Norrköpings Tidningar.

Flickan var rädd för att dra ut tanden.

– Hade man dragit ut tanden när flickan sökte för den första gången hon hade ont hade hon förmodligen varit i livet i dag, säger Britt-Marie Persson, sektionschef vid Socialstyrelsens tillsynsavdelning, till tidningen.

Eftersom det då inte fanns tillgång till någon specialiserad barntandläkare i Östergötland som hade kunnat söva henne gjordes inte ingreppet.

– På kort tid hade två av tre slutat och det fanns bara en enda i hela länet. Med facit i hand är det klart att flickan skulle ha remitterats dit, säger Raimo Pälvärinne, chef för Folk tandvården i Östergötland.

TT

- 2010:
 - kariesskadad tand,
 - rädd för att dra ut tanden,
 - resursbrist,
 - sepsis

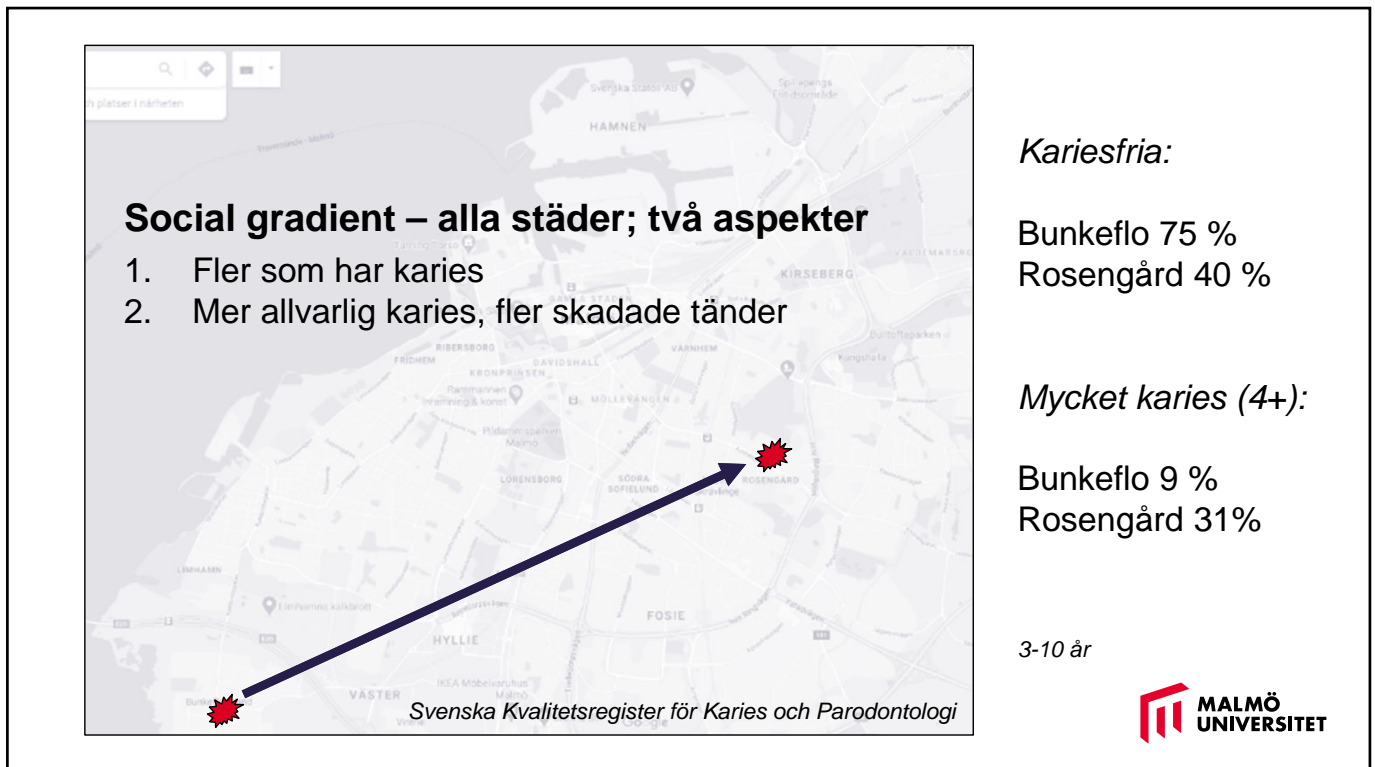
7

Barns tandhälsa: sociala aspekter

- A-C André Kramer, avhandling 2018:
 - 3-6 år har 3 gånger högre risk för karies om bor i områden med låg SES jämfört med mer privilegierade områden (OR 3.26; 95% CI 3.09–3.43; kariesskadade tänder);
 - om man jämför extremområden låg-hög så ökar risken till 5 gånger
- Socialstyrelsen 2013:
 - sämre tandhälsa föräldrarna → barnen 1,5-2 gånger vanligare med karies
 - föräldrarna är invandrade från länder utanför Norden och Västeuropa
 - familjen får ekonomiskt bistånd
 - föräldrarna har högst grundskoleutbildning
 - föräldrarna är unga och har själva dålig tandhälsa.

8

9

Så här kan det se ut i Skåne!

6 år gammalt barn

Ca 800 barn sövs för tandvård i Skåne varje år

450 av dem är under 7 år

blir 10 per vecka

10

Jämlik tandhälsa

- Insatser som leder till en mer **jämlik hälsa gynnar också jämlik tandhälsa.** Resultaten ger två slutsatser i relation till det folkhälsopolitiska målet om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation:
 - På kort sikt behövs riktade insatser för att förändra levnadsvanor i grupperna med störst behov. Det gäller t.ex. vanor som rör tobak, alkohol, mat och fysisk aktivitet.
 - **Skillnader mellan barn från olika socioekonomiska grupper tenderar att finnas kvar och påverka individers tandhälsotillstånd genom hela livet. På längre sikt behövs därför breda förebyggande insatser redan under tidig barndom. Förebyggande insatser som fokuserar på barn och unga kan på sikt bidra till en god och mer jämlik tandhälsa i hela befolkningen.**

Folkhälsomyndigheten 2019

11

Andra grupper där vi har begränsad kunskap

- Barn som placeras i dygnsvård
- Barn som lever i hemlöshet
- Barn som är papperslösa
- Barn med medicinska sjukdomar, funktionsnedsättning

12

Vad innebär det för barnet?

- Beror på ålder – mognad, utveckling
- Må bra - livskvalitet
- Smärta – tandvärk!
- Svårigheter att äta
- Att se annorlunda ut
– ful, smutsig, fattig
- Ovilja att le ...
- Orka
- Vara på förskola/ i skola istället
för hos tandvården

Foto: Gunilla Klingberg –
arrangerade bilder,
visas med medgivande

Varför får man karies?

- Bakterier i munhålan
 - bildar syror som löser upp emalj
 - större risk där det är svårt att hålla rent
- **Vad man äter**
 - **socker**
 - **klabbigt**
 - **hur ofta**
- Genetik?
- Saliv
- **Fluorider**
- **Hålla rent**

Förebygga och behandla

- Etablera hälsofrämjande arenor – nå de miljöer där barnen och deras familjer finns
- Beteendepåverkan
- Samverkan andra aktörer
- Följa upp insatser och utvärdera
- Tandvården behöver resurser
- Narkostandvård

Några referenser

- Socialstyrelsen Sociala skillnader i tandhälsa bland barn och unga
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2013-5-34.pdf>
- Klingberg mfl Oral hälsa hos barn i socialt utsatta områden – en utmaning
<https://www.tandlakartidningen.se/wp-content/uploads/2021/03/Klingberg-et-al.pdf>
- Folkhälsomyndigheten Jämlig tandhälsa (*vuxna*)
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/j/jamlik-tandhalsa/?pub=59629>
- A-C André Kramer. On dental caries and socioeconomy in Swedish children and adolescents - Clinical and register-based studies
<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/54528>